

Spaarnestad. De eerste druk verscheen in 1940, de tweede in 1951.

Een zekere humanistische instelling is in dit boek duidelijk te onderkennen, waar de schrijfster het leven wil grondvesten op „de eeuwige begrippen: Waarheid, Rechtvaardigheid, Liefde, Recht en Deugd”, naar het voorbeeld van de door haar geciteerde paedagoog Jules Renaut in diens „Menschen van morgen” (Adolescents), terwijl zij zich ook op het standpunt stelt, dat „de vrijheid van alle mensen geëerbiedigd moet worden bij de keuze van hun wapenen voor de strijd om het bestaan” (blz. 13 en 7). Deze bepaalde instelling leidt uiteraard ook tot bepaalde consequenties, waarin wij haar evenmin overal met instemming kunnen volgen. Haar vrijheidsbeginsel, waarvan de normen slechts op zeer vage, weinig omlijnde wijze worden aangegeven, brengt er haar ook toe, bepaalde beroepen te bespreken, die, zoal niet aanbevelenswaardig, dan toch wel aanvaardbaar door haar worden geacht, beroepen, die stellig in de belangstelling van het Gereformeerde meisje weinig zullen delen. Ik heb het oog op dat deel van haar boek, ook al staat het op het eind en dus stellig niet voorop bij de schrijfster, waar zij de opleiding voor lichaamscultuur bespreekt. Daarbij wordt ook het beroep van schoonheidsspecialiste door haar toegelicht onder het motto „Non è bello quel ch' è bello, ma quel che piace”, welk Italiaans spreekwoord in vertaling luidt: „Niet het schone is schoon, maar datgene wat behaagt. Daarbij zijn dus alle normen ver te zoeken, en is alles onderworpen aan de ijdele mens en zijn subjectief oordeel en aan zijn begeerten vooral. De schrijfster zelf vindt die Italiaanse spreuk zo gek nog niet, mij dunkt, daarbij wordt het principieel verschil tussen haar en ons wel zeer duidelijk merkbaar, waarom we ook maar matige belangstelling aan de dag kunnen leggen voor alle „wijsheid”, die geboden wordt over cosmetica, milks, crèmes en lotions, met andere make-up preparaten.

Doch afgedacht van dit gedeelte van het nieuwe derde deel, dat in deze tweede druk voorkomt, in welk derde deel de moderne beroepen worden behandeld, bevat haar boek zeer veel materiaal, zowel wat de omschrijving van de verschillende functies betreft, alsook wat de daarvoor vereiste opleiding, aanwijzing van opleidingsinstituten, (waarbij ook de Chr. instituten niet zijn vergeten), kosten van deze opleidingen enz. aangaat. Ieder, die zich serieus daarin wil verdiepen, en die dit kan doen met onderscheidend oordeel, kan worden aangeraden van dit boek, dat van grote deskundigheid blijk geeft, kennis te nemen.

Kennisneming van dit boek zal tevens ervan overtuigen, dat, wanneer wij niet enthousiast zijn ten opzichte van tal van functies op fabriek en kantoor

voor werkende meisjes, er meer dan voldoende keus overblijft voor beroepen, die stellig boven de bepaalde functies de voorkeur verdienen. In haar ruim 340 bladzijden tellend boek behandelt de schrijfster deze door ons bedoelde beroepen als ideale beroepen voor het meisje. Als zodanig bespreekt zij stuk voor stuk uitvoerig het beroep van verpleegster, verloskundige, kraamverzorgster, heilgymnaste, fysiotherapeute, (voor bestraling en diathermie), praktijkassistenten voor artsen, röntgenassistenten, kinderverzorgster, kleuteronderwijzeres, onderwijzeres bij Lager en Buitengewoon Lager onderwijs, lerares bij het Nijverheids-onderwijs, onderwijzeres voor doofstommen en blinden, logopaediste (spraak- en stemkundige), maatschappelijk werkster, gezinsverzorgster, gezins-hulp, inspectrice bij de kinderpollitie. Daarbij komen dan nog in het derde deel van haar boek die beroepen welke meerdere of gespecialiseerde opleiding vereisen, zoals het beroep van arts, kinderarts, tandarts, dierenarts, mondhygiëniste, apotheker, apothekers-assistente, drogiste, biologe, lerares bij het Middelbaar en Voorbereidend Hoger Onderwijs, medisch en botanisch analyste, laborante, scheikundige, tuin-architecte, kweekster, lerares lichamelijke oefening M.O., binnenhuisarchitecte, woninginspectrice, jeugdleider, journaliste, psychologe, diëtiste, kinder-rechter, juriste bij voogdijraden, armenraden en andere instellingen van maatschappelijk werk, mode-ontwerpster enz. Zoals men ziet, is de lijst van beroepen voor het meisje, die dichters liggen bij haar natuurlijke levensroeping als vrouw nog uitgebreid genoeg. Over al deze beroepen kan men zeer veel wetenswaardigheden vermeld vinden in dit boek.

Wie nu uit al deze beroepen een keus voor zichzelf of voor eigen dochter zal moeten doen, wanneer zij zelf in dezen geen uitgesproken belangstelling of begaafdheid aan de dag legt, zal verschillende factoren moeten overwegen en tegen elkander moeten afwegen, zoals: aanleg, aard, karakter, verstandelijke ontwikkeling en vermogens, gezondheidstoestand, maatschappelijke en huiselijke omstandigheden met andere, die nog te noemen zouden zijn. Daarbij zal men goed doen, door ook het oordeel van de onderwijzer(es) en hoofdonderwijzer(es), de predikant en de huisdokter, niet te veronachtzamen, doch te raadplegen. Zo nodig zal men daarbij ook het advies van bureaus voor beroepskeuze of van ervaren, goed gereputeerde psychologen kunnen inroepen. Mits men met name deze laatste twee adviesinstanties maar met voorzichtigheid raadpleegt en het door hen uitgebrachte advies (het zij nogmaals herhaald) zorgvuldig principieel keurt, zonodig ook verwerpt, en het terdege vergelijkt met hetgeen de eigen ervaring als opvoeder geleerd heeft.

P. GROEN.

DE LAATSTE DER TACHTIGERS

LITERATUUR EN KUNST

Vorige week stierf in de hoge ouderdom van 87 jaar, Karel Johan Lodewijk Alberdine Thijm (pseud.: Lodewijk van Deyssel), de laatst overgeblevene van de mannen, die, zoals zij in de literatuur genoemd worden, de „Tachtigers” vormden.

Dit verscheiden is een feit, waarbij ook wij wel een ogenblik mogen stilstaan.

Hij was zeker niet één der onzen. Veeleer heeft deze letterkundige zich geopenbaard als een vijand van het Christendom. En pijnlijk blijft voor ieder, die gelooft, zijn uitspraak: „De hoogste graad van menselijkheid is het god-beestelijke”, een uitspraak, die deze schrijver-criticus, naar we graag hopen, in zijn latere perioden, toen hij veel uit zijn eerste, onbesuiste jeugd, heeft losgelaten en verloochend, niet meer voor zijn rekening zal hebben genomen. Maar de geest, waaruit deze woorden voortkwamen, heeft hem toch zijn leven lang bezield.

Hij behoorde tot de profeten van de Tachtiger-beweging en zeer terecht schrijft de heer P. Keuning, in zijn inleiding op de „Christelijke Kunst”: „Het is niet anders, de literatuur van '80 is anti-godsdiensig. De 80-ers, zich schijnbaar verzettend tegen de romantische school, maar in werkelijkheid de consequenties van het romantisme aanvaardend, hebben evenzeer aanvaard de oude, liberalistische levens- en wereld-beschouwing. Omdat de literatoren van '80 vijandig stonden tegen de christelijke godsdienst moest ook hun kunst wel anti-godsdiensig zijn”.

Maar met deze afwijzing zonder meer zijn wij heus niet van de '80-ers, en zeker niet van Alberdine Thijm, af.

Want, vergeten wij het niet, de Tachtiger-beweging is méér geweest dan een literaire revolutie. We willen nog eens P. Keuning citeren in zijn, nog volstrekt niet verouderde studie: „Literatuur en Leven” (pag. 60): „De beweging van '80 is niet alleen een literaire beweging geweest. Hun innerlijk-zijn heeft Kloos en zijn volgelingen doen vragen naar een nieuwe literatuur: een nieuwen vorm verlangden zij, om daarin te kunnen uiten de denkbeelden, die óók wel niet nieuw waren, maar die nu, zuiverder uitgesproken en aanvaard met hun noodwendige consequenties, toch als nieuw konden worden gepropageerd”.

Prof. Bavinek heeft hetzelfde bedoeld in zijn „Hedendaagse moraal”, wanneer hij schrijft: „Het is de vloek der revolutionaire eenvormigheid waartegen

Nietzsche en Ibsen, Kloos en Van Deyssel, in verzet zijn gekomen. De moraal door hen verkondigd, is in de eerste plaats een luid protest en een scherpe aanklacht tegen de hoog geroemde beschaving en verlichting der negentiende eeuw; zij is de kritiek der zonen op de oppervlakkige levensbeschouwing hunner eigene vadersen. Veel sterker nog dan de bezwaren met welke Da Costa in 1823 durfde optreden, zijn de aanvallen, waaraan de negentiende eeuw tegen haar einde door haar eigen geesteskinderen blootgesteld wordt”.

Hoe was het in de tweede helft der vorige eeuw geworden? Laat het Van Deyssel, in zijn „Verzamelde Opstellen” zelf ons zeggen: „Heel Nederland was een stille boerenwoning, waar langs de open luiken het bleke zonnetje der kalme banaalheid binnen scheen; menschen waren er niet in; er was niets overgebleven dan de wezenloze menschenvormen van hemden, borstrokken en onderbroeken, die op het grasveld lagen te bleken”.

Het was de tijd van de vormen zonder wezen, van een niet-meer-leven, doch geleefd worden; het was de tijd der stijl- en geesteloosheid, der versuffing, en van het cliché-gebruik, van woorden zonder inhoud. En dat niet slechts in de literatuur, maar in het gehele leven, waarvan tenslotte de literatuur steeds de directe openbaring is.

Het verzet der '80-ers had dus wel terdege reden van bestaan. Maar het was met hun Revolutie als met de Revolutie van 1789: het werd een revolutie tegen vormen, waarbij tenslotte het wezen gehandhaafd bleef.

Was het de zonde van de negentiende eeuw geweest, dat men, los geslagen van de gemeenschap met God, het individualisme ten troon verhef, Alberdine Thijm was en bleef bij al zijn mokerslagen op de verouderde en vermohnde wereld van zijn dagen, zelf de hyper-individualist. Schreef hij niet in 1904 zijn: „Het Ik, hyper-individualistische dagboekbladen”? Hij verachtte de gemeenschap. In een gesprek met een journalist zei hij: „Mijn kunstwerk moet overeenkomen met wat ik zou schrijven, indien ik alleen op de wereld stond”.

In haar doorwerking en vrucht is dan ook de Revolutie der Tachtigers precies als de Revolutie van 1789: ze is verlopen, ze vernietigde zichzelf in een onderling verteren en wat er uit overbleef was geheel

iets anders dan de Tachtigers zichzelf hadden ingedacht.

Al heel gauw zien we hen uiteen gaan. Van Eeden zegt tot Van Deyssel: „Het grondprincipe, zegt gij, van Zola, den meester, is dit: de heele, de gansche menschen-wereld, de heele, de gansche menschenziel moet gekend, ontleed en gezegd worden. Voor u, Van Deyssel, ik weet het, is dit het grootste geluk, dat de Kunst u geven kan en Zola, die dit gedaan heeft, de grootste kunstenaar, de grootste mensch der wereld. Niets kan ik hier tegen in brengen, dan dit eenvoudige: voor mij niet”. En in feite liet Van Eeden reeds in 1894 de „Beweging” los. Verwey schreef reeds eer: „Ons was niet genoeg de enkele bewondering van de natuur en de gevoelsontroering, wij wilden ook het voorwerp buiten ons tot innerlijk bezit. Wij wilden organisatie, invloed op de massa en zochten daarom filosofie en sociologie”. En Carel Scharren veroordeelde het individualisme der '80-ers met de volgende woorden: „Toen het individualisme van Kloos en Van Deyssel opstelde boven de stijfheid der taal, is het, juist bij de genialsten onder hen, in gruwelzamen ineen gestort”.

Trouwens, ook Van Deyssel bleef zichzelf niet gelijk. Al spoedig begreep hij, dat hij dood liep in deze richting. En hij bekeerde zich van het naturalisme van Zola, die hij als zijn profet bewonderd had, tot de dichter van de mystiek: Maeterlinck.

Ook de gang van dit leven vertoont de verkleuring, die, als ik mij wel herinner, Churchill op zijn manier eens getypeerd heeft met: „Wie op zijn twintigste jaar niet rood is, heeft geen hart; wie het op zijn zestigste jaar nog is, heeft geen verstand”.

In 1920 schreef Van Deyssel: „Weet gij, of men zich driftig moet maken? Ik weet ook niet, of ik mij driftig moet maken. Vroeger maakte ik mij wel eens driftig. Nu al, in jaren, nooit meer. Met de vraag of men zich al of niet driftig moet maken, bedoel ik hier thans alleen, of het ten opzichte van het verkrijgen van zeker gewenscht gevolg, nuttig is zich driftig te maken.....”.

Hier spreekt niet meer de man van de '80-Beweging.

Bij zijn 60ste verjaardag sprak Prof. Prinsen: „Er zijn weinig auteurs, die zulk een tegenstelling vertoonen, tusschen het werk hunner eerste periode en dat van hun later leven”.

We mogen er dankbaar voor zijn, dat deze grote uit de wereld der literatuur, deze ontwikkelingsgang heeft doorgemaakt; voldoen kan het ons niet, want wanneer Van Deyssel zegt: „Ik beweer, dat in het Christendom veel meer poëzie en kunst is dan in de moderne theologie en in het multatulanisme; ik preferer verre Dr. Kuyper, den donkere, boven Dr. Hengholtz, met zijn roze beminnelijkheid, of Dr. die endie met zijn groene flinkheid”, dan is het niet de hunkering naar de Waarheid, die hem zo spreken doet; het blijft de aanbieder van de Kunst, wie deze woorden uit het hart komen. (Men zie hierover: Lodewijk van Deyssel, door P. J. Molenaar).

Maar toch, dit alles overwegend, blijven wij zeggen: Alberdine Thijm heeft ons iets te zeggen. Zijn felle aanklachten tegen een leven van vormen, maar dat zonder wezenlijke inhoud was; zijn revolutie tegen een wereld van schijn, zonder inhoud, het kan ons gezegd zijn.

Want laat ons niet vergeten: wél heeft Prof. Bavinek gelijk gehad als hij zegt, dat de Tachtigers gericht geoeft hebben over het schromelijk tekort en mankement der negentiende eeuw, waarvan zij zelf de geesteskinderen waren, maar evenzeer is het waar, dat de kerk mede diepe schuld heeft gehad aan dat tekort, want in een wereld van stijlloosheid moet de kerk haar eigen stijl blijven vertonen, haar eigen taal blijven spreken en alzo bevruchtend op de wereld om haar heen blijven inwerken. Dat heeft de christelijke kerk gedaan in de aanvang der christelijke jaartelling, toen de wereld ook hopeloos vastzat in de impasse van een innerlijke leegheid. Dat hebben de kerken der Reformatie in de zestiende eeuw gedaan. De gouden eeuw is er goeddeels de vrucht van. Maar dat heeft de kerk niet in de vorige eeuw gedaan. Integendeel, zij wierp, wie om een eigen stijl voor de kerk vroegen, uit haar midden uit en deformeerde zich in gelijkvormigheid met de holle wereld rondom haar. En in zoverre kan ook dat plichtverzakend christendom zich de critiek der Tachtigers voor gezegd houden.

Maar laat ons nu ook toezien voor vandaag.

Wee de kerk, die niet meer leeft uit de stijl der Schriften, maar likkebaardt naar de z.g. cultuur derzer wereld. Ze gaat met die cultuur ten onder.

Laat de kerk, en dat zijn: gij en ik op dit ogenblik, blijven spreken de taal der kerk en dat naar de stijl der kerk.

In een pas herdrukte uitgave van „Kerktaal en Leven”, lezen we:

„Uw taal, o kerk, zal uitmaken of ge het meent. Uw taal zal ook uw vonnis zijn.....”.

En het is in dit verband wel zeer opmerkelijk, dat de auteur van deze woorden, hier, naast één der Tachtigers, Frederik van Eeden, wil neerknielen in het gebed:

„Geef ons kracht, Jezus, om dit grote geheim in woorden aan mensen te brengen. Geef, dat de woorden de kostbare schat eerbiedig dragen. Help ons. Amen”.

Bij l
kerk v
schuwi
Geest,
haar s
ner Re
krach
naar w

Aan

Reed
op, dat
broeder
niet ha
liefeb
verkeer
zijn ho

Het l
optrede
betreur
staat e
zich zel
voor de
hij is v
Heiland
goede
kwade
onze we
te meer
een hog
gevolge
zwaar z
David v

Hoe
houding
diens b
God! H
volk, w
in de ti
toen de
volk gel
geschied
hebben.

Wie
beven!
ouders h
antwoor
als leder
welke v
wust zij
gevolgen
„Laat o
wijzen m
Op één
nagaan
afspeelde
drukt: „
zo zoude
zondige
daarvan,
Heren o
gesteld,
wij, als
veroorde
die straf
daarvan,
wel eens

De Her
beschik
straf der
straf bli
deelde e
ook heef
bondenhe
met goed
wijls grij
dat zelfd
zondvloed
van Sodo
enz.

Keren
met als
die zijn J
dat ook d
vervige r
dus bleve
zo: „Als
boven al
konden he
door een
trekken v

Hoe kom
Elk gez
optelsom
eniging, v
afspraken
ganisme,